

מראי מקומות- עבודה זרה נ"ה

(ד) **יִרְדּוּ לְבוֹר, מִה שֶׁבְּבוֹר אֲסוּר- פֶּרֶשׁ"י**, אִם נִגַע בּוֹ הַגּוֹי אַחֲרֵי כֵן. וְכ' תוֹס' דְּמִשְׁמַע מִדְּבַר רִשְׁ"י דְּמֵה דְּאִמְרֵי וְהַשָּׂאֵר מוֹתֵר, הֵינּוּ אִפִּי' אִם הַגּוֹי נִוְגַע בְּמֵה שֶׁנִּשְׁאָר בְּגַת, מִ"מ מוֹתֵר, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין דִּינוֹ כֵּיִן אִז, וְלִכֵּן אֵין שִׁיךְ בּוֹ דִּין יֵין נֶסֶךְ. וְהֵבִיא מִהֶרֶשֶׁב"ם דְּחוֹלֵק עַל רִשְׁ"י, וְס"ל דְּמֵה שֶׁבְּבוֹר אֲסוּר אִפִּי' בְּלֹא נִגְיעַת הַגּוֹי, דְּכִיּוֹן דְּדִרְכָּה עֲלִיו, הִרִי כָחוּ הוּא, וְחִזְזוּ לְגִזְרוֹ עַל כּוּחוֹ שֶׁל גּוֹי, וְלִכֵּן אֲסוּר אִף בְּלֹא נִגְיעַתוֹ. וְתַמָּה הֶרֶשֶׁב"ש עַל רִשְׁ"י וְתוֹס', הִרִי הֵיִן שֶׁל הַגּוֹי הוּא, וְא"כ תִּפּוּק לִי מִדִּין סֵתֵם יֵינִם, וְא"כ וְדָאִי אֲסוּר, וְאִף בְּלֹא נִגְיעַתוֹ אוֹ כּוּחוֹ. וְכ' דְּלִשְׁי הֶרֶשֶׁב"ש א"ש, דְּלִשְׁיטָתוֹ כָּל שֶׁאֵין בּוֹ חֶשֶׁשׁ נִיסוּךְ, ג"כ אֵין בּוֹ אֲסוּר מִשּׁוּם בְּנוֹתִיהֶן, וְלִכֵּן בְּלֹא נִגְיעָה אוֹ כּוּחוֹ יֵהִי מוֹתֵר. אֲבָל הָעִיר הֶרֶשֶׁב"ש דְּשִׁי' רִשְׁ"י אֵינוֹ כֵּן, וְס"ל דְּעַכְפֹּר אֲסוּר בִּשְׁתִּי'. וְכ' דְּאֹלִי י"ל דְּכִיּוֹן דִּיִּין נֶאֱסָר מִשּׁוּם בְּנוֹתִיהֶן כְּמוֹ פֶתֶן, א"כ דִּינוֹ כְּמוֹהוּ, דְּאֵינוֹ נֶאֱסָר עַד שֶׁיֵּהָא גָמְרוּ ע"י עֲכוּ"ם, אֲבָל מֵה שֶׁהֶעֱכוּ"ם הוּי בַעֲלִים עַל הֵיִן אֵינוֹ נֶאֱסָר בִּפְנֵ"ע.

(ה) **אֲבָל לֹא בּוֹצְרִין עֲמו- פֶּרֶשׁ"י**, מִשּׁוּם שְׁנוֹתֵינִן בְּגַת טִמְאָה וְגוֹרֵם טִמְאָה הוּא, שְׁנִיתִנֵּתִן לְגַת לֶשֶׁם דְּרִיכָה הוּא, וְדִרְיִכְתָּן טִמְאָם (וְמֵה שְׁדוּרְכִין עֲמו, פֶּרֶשׁ"י שֶׁהוּא מִשּׁוּם דְּכֹבֵר טִמְאָה הוּא כִּיּוֹן דִּהֶעֱכֹם דּוּרְכָם קֶצֶת). אֲבָל קוֹדֵם הִדְרִיכָה וְדָאִי לֹא מִקְבְּלֵי טִמְאָה, דְּסִתְמָא לֹא הוֹכְשֵׁרוּ, וְמֵה דְקִי"ל דִּהְבּוּצֵר לְגַת הוֹכְשֵׁרוּ, הֵינּוּ הִיכָא דִּהּוֹכְשֵׁר וְדָאִי. אֲבָל ע' בַּחֲי' הָרָא"ה דְּנִקֵּט דְּבִאֲמַת הָעֲנָבִים הוֹכְשֵׁרוּ לְקַבֵּל טִמְאָה ע"י הַבְּצִירָה עֲצֻמָּה, שְׁגִזְרָה הוּא שְׁגִזְרוּ חֲכָמִים בְּמִקּוֹם שֶׁיֵּשׁ לַחוּשׁ שִׁמָּא יִבְצְרוּ בְּכָלִים סִתּוּמִים שֶׁלֹּא יִלְכוּ הֵיִן לֵאֲיָבוֹד.

(ו) **יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטוֹמָאָה לֹא דוּרְכִין וְלֹא בּוֹצְרִין עֲמו- פֶּרֶשׁ"י**, דְּכִיּוֹן שֶׁהִיִּשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה פִּירוּתֵיו בְּטוֹמָאָה עוֹבֵר עֲבִירָה, שֶׁהִרִי נִצְטוּוֹה עַל כֵּךְ, הִלְכָךְ אִפִּי' דוּרְכֵן נְמִי אֲסוּר, שְׁדִרְיִכְתָּן בְּעִבְרָה בְּגַת טִמְאָה, וְדִרְיִכְתָּן הוּא עִיקֵר טוֹמָאָתָן. וְהָרָא"ה כ' (לִשְׁיטָתוֹ לְעִיל) דָּאֵע"ג דְּכֹבֵר טִמְאִים הֵם ע"י הַבְּצִירָה, הִרִי

(א) **אֲמִשּׁוּל לֶךְ מִשְׁל... פַּחְוֹתָה מִמֶּנָּה מִתְקַנָּא בַּה- הַק' הַמֵּהֶרֶשׁ"א**, מֵה תְּשׁוּבָה הִיא זו, הִרִי אֲגִרִפֶּס יִכּוֹל לְהַק' גַּם עַל הַמִּשְׁל, לֹא תִקְנָא בְּאִשָּׁה שֶׁפַּחְוֹתָה מִמֶּנָּה. וְתִי' שִׁישׁ ב' מִינֵי קִנְיָנָה, יֵשׁ קִנְיָנָה הַמּוֹזְכֵּרָת בְּכָל מִקּוֹם לְרַעָה, דִּהֵינּוּ קִנְיָנָה וְחִמּוּדָה עַל הַכְּבוֹד וְהַטּוֹבָה שִׁישׁ לְחַבִּירוֹ. וְהַקִּנְיָנָה הַשְּׁנִיָּת הִיא הַקִּנְיָנָה שֶׁנֶּא' בְּכָל מִקּוֹם עַל הַקִּב"ה, יִקְנִיאוּהוּ בּוֹרִים, וְכו'. וְהֵנָּה, סִבֵּר אֲגִרִפֶּס דִּהַקִּנְיָנָה שֶׁנֶּא' אֲצֵל הַקִּב"ה הֵינּוּ אוֹתָהּ הַקִּנְיָנָה שֶׁנֶּא' לְגַבִּי בְּנֵי אָדָם, דִּהַקִּב"ה כְּבִיכּוֹל מִתְקַנָּא בְּכָבוֹד גְּדוֹל דָּאִי' לַע"ז, וְעַל כֵּן אִמְרָה כָּלֹם חֲכָם מִתְקַנָּא אֲלֵא בְּחֲכָם, וְכו'. וְע"ז הִשִּׁיב לוֹ הַמִּשְׁל, דִּהֵינּוּ דְּבִכָּה"ג וְדָאִי אֵין הָאִשָּׁה מִתְקַנָּא בְּחִבְרִתָּהּ הַפַּחְוֹתָה מִמֶּנָּה בְּאוּפֵן פֶּשׁוּט, דְּלִמָּה יִתְקַנָּא בְּמִי שֶׁפַּחְוֹתָה מִמֶּנָּה. אֲלֵא הַקִּנְיָנָה הִיא עַל בַּעֲלָהּ, לְמָה יֵשׁ אִשָּׁה פַּחְוֹתָה מִמֶּנָּה. וְזֶהוּ ג"כ קִנְיָנָה ד', לֹא קִנְיָנָה עַל הַע"ז עֲצֻמָּה, אֲלֵא קִנְיָנָה עַל עוֹבְדִיָּה, לְמָה עֹבֵד מִקּוֹר מֵיָם חַיִּים לְחִצּוֹב לָהֶם בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרוֹת.

(ב) **וְאִתּוֹ כִּי מִצְמָדִי- כ' הָעִיּוֹן יַעֲקֹב, דָּאִף דְּמִבּוֹאֵר בְּתוֹס' לְעִיל (כֹּז:)** דְּדְּבָרִים אֵלוֹ נַעֲשִׂים ע"י כִּישׁוֹף וּמַעֲשֵׂה שַׁדִּים, וְא"כ מֵהוּ קו' הַגִּמ', הִרִי מַעֲשֵׂה שַׁדִּים הוּא, מ"מ עִיקֵר הַקו' הוּא דְּכִיּוֹן שֶׁזֶה שֶׁלֹּא כְּמִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, א"כ הו"ל לְהַקִּב"ה לְבַטְלוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְעוּ, וְלִזֶּה הִשִּׁיב דְּזֶהוּ ג"כ מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבִאֲמַת הַיִּסּוּרִין נִשְׁבַּעִין שֶׁלֹּא תִצָּאוּ אֲלֵא בְּיוֹם פְּלוּנִי, רַק דִּהַשְּׁדִים, שִׁישׁ לָהֶם יִדְעָה מִזּו, מִטְעִים אוֹתוֹ שִׁילַךְ לְבֵית ע"ז וְכו', וְהִיִּסּוּרִין הוֹלְכִין בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כְּמִנְהַגָּן.

(ג) **כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְצִאֲתָהּ, הִלַּךְ זֶה לְבֵית עֲבוּדָת כּוֹכָבִים- כ' הַמֵּהֶרֶשׁ"א**, דָּגָם עֲכָשִׁיו סוּמַךְ הַגִּמ' אֵהָא דְּאִמְרֵי' לְקַמֵּן דִּהְבֵּא לְטִמְאָה פּוֹתַחִין לוֹ, דִּהֵינּוּ דְּכִיּוֹן דְּלֹא עָשָׂה בַעַל הַיִּסּוּרִין תְּשׁוּבָה, וְאִדְרַבָּהּ, הִלַּךְ לְבֵית ע"ז, א"כ מִזְדַּמְנִין לוֹ שִׁילַךְ דּוּקָא בְּזִמָּן שְׁעִתִּידִין הַיִּסּוּרִין לְצִאֲתָהּ, וְשִׁיטְעָה בָּהֶם שְׁבַהֲלִיכְתוּ שֶׁם תִּתְּרָפָא ע"י הָעֲבוּדָת כּוֹכָבִים.

(י) **כאן במשנה ראשונה, כאן במשנה אחרונה-** כ' הרמב"ן דעכשיו דתי' הגמ' כן, אין צריך שוב לתי' הגמ' דמיירי רישא דמתני' בפקוקה ומלאה, וא"כ י"ל דלהלכה אפי' אם פקוקה ומלאה, אלא כיון שראוי לימשך אסור, ואין צריך נמשך בפועל, ורק מעיקרא תי' כן מכח הדוחק. אולם הביא שהצופתים סומכין אהאי תירוץ למעשה, וסוברים דבפקוקה ומלאה אין איסור ליקח מגוי, דלא חזר הגמ' מהדין דפקוקה ומלאה שאני, רק דחזר מהא שהי' צריך לאוקים מתני' כן, אבל ודאי עדיין י"ל דפקוקה ומלאה מותרים אף לפי ר' הונא.

(יא) **וחזרו לומר דב"ד-** העיר החתם סופר (סוף נה.), הרי במשנה ראשונה הקילו באיסור יין נסך והחמירו בהגרמת טומאה, ובמשנה אחרונה נהפוך הוא, והלא דבר הוא, דלכאור' אין ענין זה לזה כלל. ותי' דהי' מסורה בידם שיש איסור בצירה עם ישראל עם הארץ, ומריש הוי ס"ל משום איסור הגרמת טומאה, ולעולם אינו יין עד שירד לבור, וא"כ די להחמיר ביין נסך משירד לבור, וא"כ דורכין עם העכו"ם, רק שאין בוצרין. אך אח"כ העלו להלכה דמותר לגרום טומאה לחולין בידי עכו"ם, וא"כ איסור בצירה עם עם הארץ המקובלת בידי חז"ל, על כרחך הוא משום משום דאסור לגרום טומאה לטבל הטבול לתרומה. וא"כ, בשלמא אם משהתחיל לימשך בגת הוי יין לענין מעשר, דגזרו כבר משעת בצירה שהוא התחלת הדריכה, א"ש דכבר אסור לגרום טומאה, אבל אי אמרת דאינו נעשה יין עד שירד לבור, א"כ מהו הסברא בכלל לאסור בשעת בצירה, עדיין לא הוי חולין הטבולין לתרומה. אע"כ כבר נקרא יין משעת המשכה, וא"כ ממילא אסור לדרוך עם הנכרי משום יין נסך.

פעמים אינם טמאים מן התורה בגת, ולכן בדריכתן נעשים טמאים מן התורה, ולכן הו"ל עבירה דמטמאים טומאה דאורייתא. ואפי' אם דרכן הישראל קצת וטמאם כבר, מ"מ כיון שבשעת דריכה טומאתן, בכל הדריכה אסור לסייען, דאסור לסייען בכל אותו מעשה (וזה צ"ל גם לרש"י).

(ז) **יין כיון שהתחיל להמשך עושה יין נסך-פרש"י,** דמשעה שנמשך מצד העליון לצד התחתון קרוי יין. וע' ברמב"ן שהבין בפרש"י, דס"ל דכיון שהתחיל היין לימשך, אפי' מה שעדיין לא נמשך קרוי יין, ועושה יין נסך. אבל הרמב"ן עצמו כ' דמה דאמר ר' הונא דכיון שהתחיל לימשך נעשה יין נסך, דוקא מן הנמשך קאמר, שאילו יין שתחת האשכולות שלא נמשך מותר, דאטו מפני שנמשך קצתו ונעשה יין מפני שהופרש מענביו, יעשה שתחת האשכולות יין, אלא ודאי דוקא מה שנמשך כבר יש בה דין יין.

(ח) **בגת פקוקה ומלאה- כ' הריטב"א** דפקוקה היינו דעדיין לא נמשך כלום לבור, ומלאה שלא נמשך ממנה כלום בגת עצמו. וכ' דמשמע דאפי' אם היתה מלאה אין לוקחין מן הגוי אא"כ ג"כ פקוקה היא, ואע"פ שהיא מלאה ואין בה יין נמשך. וזה משמע דלא כפי' הרמב"ן הנ"ל, דס"ל דרק יין הנמשך אסור, דלדבריו למה אין לוקחין מן הגוי אם הגת מלאה, הרי ודאי אין כאן יין הנמשך בגת. ותי' הריטב"א בשם רבו הרא"ה, דצריך שיחא פקוקה מפני הצינור הרחב שבגת, דאי אפשר שלא יהא בה יין צלול הראוי לאסור.

(ט) **ת"ש, ירד לבור, מה שבבור אסור והשאר מותר-** לכאור' יש להעיר למש"כ הרמב"ן שהבאנו לעיל, דמה שבגת לעולם מותר, אע"פ שהיין התחיל לימשך, א"כ מהו קו' הגמ', הרי באמת מה שבבור אסור ומה שבגת מותר. וכ' הרמב"ן דקו' הגמ' הוא דרק מה שירד לבור אסור, ומשמע דאבל קילוח היורד מן הצינור ושבגרותני, וכש"כ הנמשך בגת עצמה, הכל מותר, ולפי ר' הונא רק מה שבגת עצמו מותר.